

Leesoffensief voor Vlaanderen (2024-2029)

Ruimte maken voor impact

Memorandum van de werkgroep
Leesoffensief 2.0 voor de verkiezingen in 2024

LEZEN. LEZEN. LEZEN.

Goed kunnen lezen is een onmisbare competentie. Voor leerlingen die lezen, gaat er een wereld aan kennis, ervaringen en emoties open. Via teksten en verhalen kunnen ze gebeurtenissen rondom hen plaatsen en hun fantasie vergroten, maar ook meer inzicht krijgen in hoe mensen met elkaar omgaan. Leerlingen die veel lezen, ontwikkelen een grotere woordenschat en taalvaardigheid. Hoe goed ze lezen, beïnvloedt hoe succesvol ze hun schooltijd doorlopen, en heeft zelfs een positieve impact op hun latere leven. Maar het omgekeerde telt ook:

leerlingen met een sterke taalvaardigheid en grote woordenschatkennis (inclusief kennis van de wereld) leren sneller lezen, lezen vlotter, én blijven later ook lezen.

De werkgroep Leesoffensief 2.0 heeft daarom de ambitie dat elke leerling een goede, strategische en gemotiveerde lezer is. Om dit te bereiken, vertrekken we vanuit vijf principes. Op basis hiervan formuleren we acht acties voor de volgende regeerperiode.

VIJF PRINCIPES VAN HET LEESOFFENSIEF 2.0

1. We focussen op elke leerling

Het leesproces start al voor het formeel leesonderwijs in het eerste leerjaar, en loopt dus vanaf het kleuteronderwijs tot en met het secundair onderwijs. Voor wie verder studeert, gaat dit ook verder in het hoger onderwijs. Het Leesoffensief focust daarom op alle onderwijsniveaus, alle finaliteiten, en alle leeftijden.

2. We waarderen effectiviteit

Het is essentieel om projecten met een aantoonbare impact te promoten, maar dit betekent niet dat enkel initiatieven met grote effectgroottes in aanmerking komen. Hierbij is monitoring van de effecten van zulke programma's op leesvaardigheid, -motivatie en -gedrag ook belangrijk. We denken hierbij niet enkel aan formele toetsen, maar aan alle mogelijke manieren om het leesproces in kaart te brengen.

3. We benadrukken het belang van de volledige taalcompetentie voor het leesproces

Een debat over leesonderwijs is niet compleet als we andere talige competenties zoals schrijven, spreken en luisteren negeren. Bovendien is

leescompetentie een samenspel van kennis, vaardigheden en attitudes.

4. We focussen op duurzaamheid

Het is essentieel dat succesvolle initiatieven van het Leesoffensief binnen bestaande structuren verankerd worden. Daarnaast is het belangrijk dat de inzichten uit het Leesoffensief 2.0 door alle partners gedragen worden. De ontwikkelaars van schoolboeken, docenten uit de lerarenopleiding, en experts uit de begeleidings- en professionaliseringssector vertellen hetzelfde wetenschappelijk onderbouwde verhaal.

5. We engageren de volledige samenleving

Het onderwijs is geen eiland in de maatschappij. Wie op school voortdurend het belang van gezond eten te horen krijgt, maar eenmaal buiten de schoolmuren enkel fastfood krijgt, zal geen gezond eetpatroon ontwikkelen. De hele maatschappij moet zich engageren en het belang van boeken en lezen mee uitdragen.

ACHT ACTIES VAN HET LEESOFFENSIEF 2.0

Op basis van deze vijf uitgangspunten formuleert de werkgroep acht acties voor de volgende regeerperiode:

1. Garandeer dat élke lesdag voor élke leerling tijd vrij gemaakt heeft voor lezen en schrijven
2. Ondersteun leerkrachten zodat hun instructie geënt is op de principes van effectief leesonderwijs en zodat ze die met de nodige diepgang kunnen uitvoeren
3. Geef een prominente plaats aan lezen en schrijven binnen al het leermateriaal, ook bij niet-taalvakken
4. Heb hoge verwachtingen voor alle leerlingen
5. Stimuleer samenwerking met bibliotheken en zorg dat elke school een leescoach heeft
6. Steun projecten die efficiënt met de middelen omgaan
7. Verklein de kloof tussen onderzoek en praktijk
8. Focus op een gerichte coördinatie van het Leesoffensief 2.0

1. Garandeer dat elke lesdag voor elke leerling tijd vrij gemaakt heeft voor lezen en schrijven

Voldoende oefentijd is een essentiële voorwaarde voor succesvol lees- en schrijfonderwijs. Deze werkgroep ambieert dat binnen 5 jaar elke leerling op het einde van elke schooldag kan zeggen dat die vandaag met diepgang gelezen en geschreven heeft, en hierbij de passende instructie of begeleiding heeft gekregen.

2. Ondersteun leerkrachten zodat hun instructie geënt is op de principes van effectief leesonderwijs en zodat ze die met de nodige diepgang kunnen uitvoeren

Tijd is belangrijk, maar de leerstof en de manier waarop die onderwezen wordt, maken het verschil. De werkgroep adviseert daarom om resoluut voor de geïntegreerde combinatie van de vijf componenten van effectief leesonderwijs te gaan, nl. fonemisch bewustzijn (fonologische verwerking), 'phonics' of codegerelateerd lezen, vloeiend lezen, woordenschatkennis (inclusief kennis van de wereld) en tekstbegrip. Die vijf elementen vormen de grondslag van leesonderwijs voor alle kinderen. Op basis hiervan kan een effectieve didactiek ingezet worden, kunnen de lerarenopleidingen hun kennisrijke taal- en leescurriculum verder uitbouwen en kan het onderwijsveld zich verder professionaliseren.

3. Geef een prominente plaats aan lezen en schrijven binnen al het leer materiaal, ook bij niet-taalvakken

De Kwaliteitsalliantie formuleerde criteria die scholen kunnen gebruiken om leer materiaal te beoordelen. Maar dit betekent niet dat alle schoolboeken intussen voldoende rijke teksten en schrijfkansen bevatten. De werkgroep adviseert daarom om de doelstellingen van de Kwaliteitsalliantie om te zetten in tastbare resultaten binnen al het leer materiaal.

4. Heb hoge verwachtingen voor alle leerlingen

Een democratie steunt op burgers die goed geïnformeerd zijn. Teksten zijn de ultieme plek waar complexe thema's op een gedetailleerde manier besproken worden. We zien dit zowel in non-fictie als in

literatuur. Daarom heeft elke leerling recht op sterk lees- en literatuuronderwijs. De werkgroep adviseert om doelen voor lezen te formuleren die concreet en ambitieus zijn, en die elke leerling uitdagen om een competente en gemotiveerde lezer te worden. Scholen worden hierbij ondersteund.

5. Stimuleer samenwerking met bibliotheken en zorg dat elke school een leescoach heeft

Sterk leesonderwijs is niet enkel het 'hoe' (een sterke didactiek), maar ook het 'wat' (de teksten die de leerlingen lezen) en het 'waar' (een krachtige leesomgeving). Deze werkgroep adviseert daarom om de toegang tot boeken en ander leer materiaal zo eenvoudig mogelijk te maken. Scholen krijgen financiële ondersteuning om de samenwerking met de lokale bibliotheek of de eigen schoolbibliotheek uit te bouwen, maar zorgen ook voor een leescoach. Deze persoon informeert de collega's over het leesaanbod, geeft informatie over robuust effectief leesonderwijs, en legt relaties met de lokale bibliotheek.

6. Steun projecten die efficiënt met de middelen omgaan

Deze werkgroep gaat ervan uit dat de volgende regering opnieuw projecten zal lanceren om het leesonderwijs in Vlaanderen kracht bij te zetten. Sommige initiatieven kunnen zeer succesvol zijn en resulteren in grote kosten, terwijl andere projecten een kleiner effect genereren en met een minimale kost op grote schaal uitgerold kunnen worden. De werkgroep adviseert daarom dat deze initiatieven duidelijke en goed omliggende doelen vooropstellen, op het einde een indicatie van de impact beschrijven, en de implementatiekost per leerling inschatten. Ook zoeken deze projecten naar een vruchtbare samenwerking tussen onderzoekers, pedagogische begeleiding en leerkrachten.

7. Verklein de kloof tussen onderzoek en praktijk

Breng leerkrachten, begeleiders, onderzoekers, en opleiders bijeen zodat ze van elkaar kunnen leren. Alle leerkrachten en begeleiders zijn op de hoogte van robuuste wetenschappelijke inzichten in leesonderwijs, en onderzoekers en opleiders gebruiken de praktijkervaring van leerkrachten om hun ideeën vorm te geven. De werkgroep adviseert om ontmoetingen tussen deze groepen op regelmatige basis te organiseren en om onderzoeksresultaten zichtbaar te maken via laagdrempelige publicaties en posters en beschikbaar te stellen via vakbibliotheken in leraarskamers.

8. Focus op een gerichte coördinatie van het Leesoffensief 2.0

Projecten binnen het Leesoffensief 2.0 kunnen succesvol zijn, maar de samenhang tussen de verschillende initiatieven is essentieel. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor een duurzame verankering. De werkgroep adviseert daarom om het Leesoffensief op een structurele manier te ondersteunen en coördineren.

WIE ZIJN WIJ?

Deze acht aanbevelingen worden gedragen door alle leden van de werkgroep. Zij behoren allemaal tot organisaties die het leesonderwijs een warm hart toedragen, maar ondertekenen dit memorandum expliciet uit eigen naam.

Namens

- de academici: Jordi Casteleyn (voorzitter, Universiteit Antwerpen), Elke D’hoker (KULeuven), Wim Van Den Broeck (Vrije Universiteit Brussel), Astrid Geudens (Thomas More) en Claudio Vanhees (Thomas More);
- de vertegenwoordiger van de Taalraad (de Nederlandse Taalunie): Jan Rijkers;
- de vertegenwoordiger van het Vlaams Talenplatform: Lieven Buysse;
- pedagogische begeleiders: Karen Dehaen (Onderwijsvereniging van Steden en Gemeenten), Inez Hoefnagels (Overlegplatform voor Kleine Onderwijsverstrekkers), Kathleen Leemans (GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap), Bart Masquillier (Katholiek Onderwijs Vlaanderen) en Soetkin Werbrouck (Provinciaal Onderwijs Vlaanderen);
- de afgevaardigde namens SYNTRUM: Patrick De Roeck.

Kortom, de leden van de werkgroep Leesoffensief Onderwijs 2.0.

WAT IS DE WERKGROEP LEESOFFENSIEF 2.0?

De werkgroep Leesoffensief DOV 2023-2030, ook wel werkgroep Leesoffensief 2.0 genoemd, is opgericht binnen het Departement Onderwijs en Vorming op vraag van de minister van Onderwijs en Vorming, in het kader van de uitrol van het Leesoffensief.

In goede samenspraak met het beleid, vanuit een scherpe visie en voortschrijdend inzicht, adviseert de werkgroep de minister om samen met de strategische partners verdere stappen in het leesbeleid te zetten. De finale doelstelling is impact op de klasvloer realiseren, inclusief in de lerarenopleidingen.

De werkgroep adviseert, initieert, ondersteunt en monitort het leesbeleid, de leesbevorderende interventies en de leesprojecten binnen het Vlaamse onderwijs. Daarnaast verleent ze advies over materies op het snijvlak lees-taalbeleid.

Meer informatie via <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/directies-administraties-en-besturen/onderwijsinhoud-en-leerlingenbegeleiding/secundair-onderwijs/leesoffensief>